

A nemzetkrónika harmadik kötete

HÁY JÁNOS

1960-ban született Vámosmikolán. Orosz, történelem és esztétika szakon végzett. Jelenleg a Pesti Szalon Könyvkiadó szerkesztője. Verset és prózát is ír. Legutóbbi regénye a *Dzsigerdilen. A szív gyönyörűsége*, 1996.

1904. május ötödikén az égpalota termei édeskés sóhajtásokkal teltek meg. Az Úr éppen az utolsó mondatokat ízlelgette kedves szolgájának munkájából. „A jövő századokban a magyar nemzet nagy hivatásának csak dicsőséges folytatása legyen, de soha se legyen — Vége.” Hát, bevégeződött a magyar nemzet története, morogta most már maga elé, s becsapta a díszablás Jókai-kötetet. Sajnálkozva lódította jobbra, utána meg balra a fejét: vége. S az angyalok, akik a nagyterem ajtajánál leskelődtek és füleltek, csak hallják a keserű szavakat: vége, ennek aztán vége. Lesik az ajtórezen át, olvassák a könyvön a szerző nevét. Szóval ennek a Jókainak vége van. Szóval az Úrnak elege lett belőle. Hirtelen átgondolták lehetséges feladatukat, hogy május van, meleg, lent meg ott van az ágyon az ő uruk elaggott teremtménye, akiből mára mindenkinek elege lett. Azaz parancsot sem szabad várni, rohanjunk hozzá, emeljük ki mellkasából a lelket, aztán usgyi, vissza a nemes gazda elé.

Gyors toporgás az égpalota előcsarnokában, aztán egy egész csapat angyal csapott le Jókai budai villájára. Ripsz és ropsz, mint ahogyan legyet üt le az ember, az angyalok olyan gyorsan merték ki a testből azt a kis kupacot, amit valaha még az Úr ültetett oda. Alig emelkedtek el a földtől, volt némi civódás köztük, hogy melyikük viheti markában melengetve parancsnokuk elé, majd hogy szét nem tépték, mert mindegyik különbnek akart látszani az Éggazda szemében. Végül aztán megállapodtak, hogy együtt borulnak be a nagyterem ajtaján, mint amikor parasztok mennek küldöttségbe országuk kormányosához: Hogy hát közös a bánatuk, egy emberként vannak itt ennyien.

Zörgés, dörömbölés, meztelen tappancsok csattogása. — Hát itt meg mi történik? — hördült bele a levegőébe az Úr. Nem kellett sokat gondolkodnia, hamarosan becsapódott a nagyterem ajtaja, az aranykilincsek nekivágódtak a tetőket tartó oszlopoknak, s akár a fellökött vödörből kipergő búzaszemek bezúdulnak kenyéradó gazdájuk elé az angyalok.

— Itt van Uram, elhoztuk — szólt a legbátrabb, s a többi meg lábával bökdöste előbbre a szerzeményt.

— Mi van itt? — kiáltott meglepetten az Úr.

— Hát akinek vége van, az öreg Móricnak a lelke.

— Hogyhogy vége van — üvöltött most már a felsőbb világ királya. — Mit képzeltetek ti magatokról! — dörögte magáról megfélekedező hangon.

— Mi csak megelőzni akartuk parancsodat — akadékoskodott egy másik angyal.

Az Úr hirtelen hátat fordított, s fegyelmezett, ámde határozott hangon csak ennyit sziszegett:

— Menjete ki, de a lélek maradjon.

Az angyalok csodálkozva tolattak kifelé az ajtón, nem értették, miben is hibáztak. Az egyik, egy Giuseppe nevű, Sziciliából származó angyal még oda is vetette a többieknek:

— Há'nem ő mondta?

— Jaj, Giuseppe, te olyan buta vagy, hogyan is lehetett belőled angyal — sóhajtott a Giuseppe mellett nyomakodó églakó.

Giuseppe pedig — mintha tényleg kíváncsi lett volna rá valaki — kicsit vakogó állatias hangon kezdte elmesélni a mindenki által jól ismert történetet, hogy 1591 augusztusában olyan vadmeleg volt a szicíliai kövecses vidéken, hogy majd kiforrt az emberek koponyájából az agyuk, s mikor egyszer dél körül nem sikerült hazaérnie az asszonyhoz, meg a gyerekekhez, hát hogy ne égesse szénné a napsütés, berobogott egy kápolnába. Lezökkent egy padra, el is aludt, s így észre se vette, hogy banditák özönölnek be, és pakolják zsákjaikba a kegytárgyakat. Mikor aztán minden zsákjuk megtelt, és minden arany-ezüst náluk volt, a bűnjeltek eltüntetése végett lánggra lobbantották a kápolnát. Giuseppe meg nagyon aludt, és szörnyű vészterhes álmot látott. Álmában a kihalt falu utcáján tévelyeg, éppen a déli nagymelegben, és zörög itt, és zörög ott, de sehol sem nyitnak ajtót. A nap pedig perzseli szét a ruháját, a bőrért, minden testrészt, s már a húsba is belemar és a belső szervekbe. Ekkor aztán felébred hirtelen, de már késő, a tűz szinte csontjaiig mart, s a lélek előtt felszakadt a zsilip, s az emelkedni kezdett az Úr birodalma felé. Még markával kapkodott, hogy visszatartsa, de minden hiába volt. S hogy így ártatlanul halt meg, és életét nem végezhetette be saját rendje szerint, az Úr angyalsággal jutalmazta.

— Micsoda népség — szólalt meg Jókai, mikor már elült az angyalzaj. — Hát még azt sem tudtam mondani, hogy jaj Istenem, és már ki is repítették lelkemet a föld köreiből.

— Kutyából nem lesz szalonna, angyalból se énekes halott — bölcseskedett az Úr, kicsit tréfás hangon, hogy a vendég érezhesse otthon magát, mintha mindig ide készült volna. — Dehogy akartalak én magam elé idézni, inkább tartottalak volna a lenti világban, hogy folytatni tudhasd a *Magyar Nemzet történetét*, aminél felemelőbb munkát már régen nem olvastam. Bárhol is üti fel az ember, mindenütt a jóság diadalát találja, mindenütt afféle hősökkel találkozhat, akiket szívesen látnék égi seregem katonáiként. Ha te nem hívod fel rájuk a figyelmemet, bizony észre sem

veszem őket, s angyalaim csupa Giuseppéből állnak. Ekként arra gondoltam, hogy a magyarok történetének még száz évét megismerheted, hadd gyarapodjon az én katonaságom derék vitézekkel.

Meglepődött rettent a nagytekintélyű mesemondó:

— Még százat? — kérdezte hitetlenkedve.

— Majdnem százat — válaszolta az Úr. — 1996 augusztusában küldetek érted. De akkor aztán elégedj meg éveiddel, markold hónod alá a nemzetkrónika harmadik kötetét és gyere.

Jókai még berzenkedett kicsit, hogy ha már úgysis vissza kell mennie, nem lehetne-e inkább a *Kárpáthy Zoltánt* vagy az *Aranyembert* folytatni, meg tulajdonképpen semmi ereje ehhez a strapához, a visszaúthoz, meg ehhez az újabb majdnem százhoz... Ám az Úr nem vacakolt tovább, lábával meglökte a kicsiny lélekkupacot, az meg peregve-forogva hullott lefelé, vissza a budai villába, bele a nemrég elhagyott testbe.

Jókai halála, majd temetése nemzeti gyász volt. Mindenki siratta őt. Az is, aki olvasott tőle, s az is, aki nem, aki azt hitte, valójában ez a Jókai volt a Mátyás király, s halálával megszökött az igazság is Magyarföldről. Azt mondják, hogy még Gyulai Pál, a hírhedt kritikus is hullajtott néhány csepp könnyet, ám igazi zokogásba csak 1909-ben fogott, mikor lelkét a túlvilági követek beseperték a poklok mélyére. Hullott a Gyulai Pál lelke, s alighogy megérkezett, egyik társától kérdezi:

— Hát a hazudós Jókai meg hol van?

— Nem itt van az, te!

— Hát hol?

— Hát bizony nem lehet az másutt, csak a mennyek palotájában.

Nem idézhetem fel azt a féktelen szitoközönt, ami ekkor kifakadt Gyulaiból, leemelte az Úr birodalmának minden apró foltját az égből. S e szitokár akkor újult fel megint, amikor egy alsó világban turistáskodó angyal elkotyogta, hogy a hazudós mesemondót az Úr visszaküldte a földi világba, mert kevés oly kedves dolog van számára, mint ezek a hazugságok.

Még ha csak Gyulai nem tudott volna Jókai visszatéréséről, de bizony nem sejtette azt még Nagy Bella se, az író özvegye, se más teremtménye az Úrnak, legyen ember, legyen állat egész Magyarországon. Láthatatlanság vagy mi okán, ebbe nem mehetünk bele, mert szinte semmit nem lehet sejteni a túlvilági hatalmak praktikáiból. A névmágia megszállottainak állítása például, hogy bizonyos Móra vagy Móricz nevű szerzőkbe költözött volna tovább a visszaküldött lélek — nem vélhető igaznak. Elégedjünk meg hát ennyivel: A nagy mesemondó itt maradt evilágunkban,

de erről senki egy szót sem tudhatott. Élt, élengett titokban. Figyelt és leskelődött, hogy lefülelhesse azokat a hősokeket, akik majd az Égatyá seregébe jutnak.

Üldögélt erdők szeptén, házak rejtekében, utcák sarkainál, ott volt a harctereken, s a kormányüléseken, kísért embereket valami cél-ok nélkül elpusztulni, ott állt a határvonalnál, mikor mint felesleges korhadtt ágakat a külhatalmak fejszéi lecsapták az ország örökös végtagjait, s aztán a háborús veterán ország gyógyellátását szemlélte: a fertőzés elhatalmasodását, a sebek üszkösödését, s a folyamatosan pumpált gyógyszeradagokat, s a tévedést a szerek terén és a tévedést a mennyiségben, az itt-ott életrekelő bőrdarabokat, s a másutt foszlásnak induló szervezetet. Figyelte a betegség doktorait, hogy papíron örökítsen meg néhányat, hogy földi parancsnokból égi kapitány legyen belőlük. Ült ölébe karikázott papírtekerccsel, mintha egy hatalmas toalett-göngyöleget rejtegetne, hasmenéses időkre. Ám alighogy valamit papírra vetett, hogy daliás alkatú magyar férfi, vagy hős, aki nem az ellenséget vitte csupán a végre, de egyben a gonoszt is szíven lőtte, alighogy igazgatni kezdte a leírtakat a szemé előtt zajlóhoz, mind csak azt látta: nem *pásszol*. Mint a gyerekek kinőtt nadrágja, alig lehet felerősíteni, s ha mégis, feszül és szűkül, még enni sem lehet, mert a kicsit kijebb dagadó has kilövi a sliccgombokat. Az öreg mesemondó pedig mutogatott erre-arra a ceruzájával, de hősi történetet nem tudott papírra vetni. És forradalom jött, és megtorlás jött, olyan évek, mihez képest mondhatni a bresciai hiéna vonyítása legfeljebb afféle bécsi udvari sakál nyöszörgése volt. A legnagyobb megrökönyödést mégis az okozta, amikor látta, hogy mindazok, akik átérték a kegyetlenkedéseket, mikor megkérdezte tőlük valaki: — Ez volt? — szemrebbenés nélkül felelték: — Ugyan, hogy gondolod. Mintha fejükből kisépertek volna minden emléket. S elhaltak a hazudósok közül többen is, és bekerültek a pokolba. Morgott is a megperzselt Gyulai, hogy rendben van, ezek mind idevalók, de hol van a főhazudós, a Jókai, az meg az egek palotájába kerül? Pedig az öreg mesemondó sose tett volna olyat, hogy eltagadja, ami történt, legfeljebb hozzáfércelt még ezt-azt. És hiába jöttek évek, mikor már nem kellett eltagadni, ami történt, a bűnösök nem rettentek, hisz könnyedén legyinthettek: nem emlékeznek arra, ami történt. És senki sem mutatott rájuk: az ott egy bűncselekvő. S mert büntetlen maradtak büntételek, nem volt, mi megakadályozta volna, hogy a bűncselekvők tovább szaporodjanak. S persze a mesterírót korántsem az bántotta, hogy ilyennek vagy olyannak látszik a történet, hanem, hogy feladatának nem tudhat megfelelni, mert rémesen közeledik a '96-os év, és még egyetlen olyan hősi történet sincs papírra vetve, ami alapján az Úr angyalkatonát választhatna seregébe. Mert volt, aki igazi hősnek látszott, ám cselekvésre nem jutott lehetősége, a másik meg hős volt minden porcikájában, de mikor cselekednie kellett

volna, megpuhult az agya, vagy halálba küldték, vagy maga vett véget önnön életének. S bár az öreg mesemondó sokakat szeretett közülük, mégsem volt egyik se igazán neki megfelelő hős. A régiek, ha valamit akartak, ripsz-ropsz már meg is tették.

— Legalább egy ilyen lenne — morfondírozott —, a többit akkor már hozzácsapnám.

Az ám, de hamar bevégződött a morfondírozás, hisz kifogyott az idő, s elérkezett a '96-os év. Jött az Úrnak anygala, felmarkolta Jókait, az Atya evilági titoknokát, és felröpítette az égbe, egészen az Atyaisten elébe. Jaj, sosem volt annyira megrémülve az őszszakállú mester, mint most, tudta, a feladatot nem volt képes elvégezni, és rettegett, hogy az Úr mérgeében még száz esztendő tásó. Állt csak megszeppenve az égpalota tükörtermében, állt vagy percek, mikor az Ég Királya rászólt:

— No, szolgálom, hol van a *Nemzettörténet* harmadik kötete? Tárd elém, hadd vizsgálom meg, kiből verbuválódik angyseregem.

Jókai rémülten sütötte le a szemét, zavartan bámulta a lábujjait. Majdnem elsüllyedt szégyenében, ha nem tudta volna, hogy minden süllyedés a földre való visszatérést, az annál nagyobb pedig a Gyulai mellé jutást jelentené. Nagyon törte a fejét, végül hirtelen mentő ötlete támadt:

— Atyám! Nem írtam le őket papírra, ellenben, ha újra lepergetnénk azokat az éveket, én rámutatnék alakjukra, s te mindnek feljegyezhetnéd a nevét.

— Hogyan, hát nem írtad meg? — sistergett az Úr hangja. — Hogy nézzem végig azt a száz évet újra?! — morgott és kiabált, egyszerűen szokatlan volt számára, hogy olyanokkal társalogjon, akik nem viszik végbe feladatukat, aztán a rémület, hogy megint Giuseppék kerülnek az angyseregbe, megszelídítette.

— Na jó — szólt beletörődve, és intett a moziangyalnak, Lumière-nek, hogy szerelje fel a vetítógépet. Olyan régi fajta gép volt ez, amin kézzel lehetett gyorsítani meg lassítani az időt, szóval afféle rendes isteni szerkezet.

Kegyetlen percek kezdődtek, senkinek se volt akarása, hogy végignézze újra azt, amit már egyszer is nehéz volt. Ám az öreg mesemondó már tudta innéntől, az ő ideje kezdődött. Mint a némafilmek szövegmondója, harsány hangon igazgatni kezdte a láttakat:

— Amott egy vezérkari ezredes, meg egy miniszterelnök, akik parancsot adnak a háborúra, de mi mégsem őket választjuk seregünkbe, hanem azokat, akik véghez viszik a parancsot, és golyótól halnak meg, és éhségtől pusztulnak, és járványok emelik ki testüket a földi világból, s ha tovább jártatjuk szemünket: íme, a kormányzó és vezérei, visszamarkolják az ország elszakasztott részeit, mi mégsem őket hívjuk égi csapatunkba, hanem azokat, akik ottfelejtették életüket az oroszok hidegében, és azokat, akik

visszavánszorogtak a fogságból, akik meg bírtak érkezni a kínzóhelyekről, és nekifogtak, hogy a semmivé tett országot, a lebombázott Budát és Pestet, követ köre rakva újraépítsék. És alig több, mint tíz esztendő, a város megint romokra hullik, s jönnek, akik újra építeni kezdik, és jönnek, akik szóltanul kivárták a börtönöket, és bárhogy is keveredtek ki a zárkából, ki tudták mondani az országban, hogy Jó napot, hogy Jó estét.

S ha pergetjük tovább a tekercest, s eljutunk addig a pillanatig, amíg értem küldetével, egészen az utolsó képekig, láthatod azokat, akiknek nevét nem írják gyöngybetűkkel díszes kódexekbe, akiknek neve olyan egyszerűen röppen ki az emberek emlékezetéből, ahogyan lelkük is egyszerűen keveredik ki a földi világból. Ők a harmadik kötet hősei, s ha ők nem lettek volna, senki nem juthatna odáig, hogy a negyedik kötetet elkezdhesse írni, hogy akár csak egyetlen szót leírjon nemzetünk nyelvén, hogy akár csak annyit súgjon valaki fülébe: szeretem.

Az Urat igen meghatotta az ősz mester elbeszélése, meg hát számot vetett azzal, hogy ilyenformán alig száz év alatt ezerévek hőseit gyűjthette össze, s most már akkora angyalsereget verbuválhat, hogy minden égi feladatra kellő mennyiségű személyzettel rendelkezzen.

— Nos, szolgám, megtetted kötelességed — mondta nyugalmas hangon —, mehetsz. Amott hátul van egy sziget, se égi, se földi országhoz nem tartozó új alkotású terület. Ott lesz további lakhelyed. Tudom, a szerelem valaha akkora rést metszett a szíveden, hogy akár egy búzás zsák is befért volna rajta. Ott majd összevarrják a hasadást.

Jókainak sírhatást csavart az orrába, az Úr meg büszke volt magára, hogy igazi meglepetést okozott.

— Eriggy! Ne várokoztasd a puhakezű szívsebészt. — mondta, s kicsit megbökte az ősz mestert. Jókai pedig elindult a jól ismert úton az *Aranyember* fenséges tájaira...